

בריאות

מה אומר הרופא?

המלחמה בבוטולים – חיסון!

ד"ר אורי ספקטור, "החקלאית", פרדס חנה

תאור המקרים בשדה במקומות שלא נפגעו בעבר

בסוף חודש מאי ותחילת חודש יוני 1979 נפגעו במשק כפר גלעדי בגליל העליון, במשך כשבועיים ימים, למעלה מ-25 פרות חלב. לפי תאור הרופא המטפל – דר' שפיר – היה התהליך אטי למדי והתחיל במקרה דמוי קדחת חלב, במקרה של תמותה בלתי מוסברת (פתולוגית) ובמקרים שנראו כהרעלה כלשהי. לאחר שהתרבו המקרים ופגעו בפרות החלב, בקבוצת גבוהות התנובה, בקבוצת המבכירות וקבוצת נמוכות התנובה, התעורר החשד שזה בוטוליזם. מכלל הנפגעות מתו 3 פרות והיתר נשחטו. כל הטיפולים שניתנו – לא עזרו. אחד הנתונים העיקריים שעזרו לרופא באיבחון: אי נתינת החיסון נגד המחלה בתקופה שהבקר לחלב בגליל העליון חוסן לאחר שהרפת בקיבוץ דפנה נפגעה במחלה בשנה שעברה.

למכון הווטרינרי נשלחו לבדיקה גופות וכמובן גם חלקי מזון שונים. ואכן במכון אובחנה המחלה הן על ידי מציאת הספורות במזון שנלקח מהעגלה המערבלת*, והן בגרימת

* מאז הגשת המאמר למערכת, נמסר שהמכון הווטרינרי זיהה שני סוגי בוטוליזם בדגימות שנלקחו מהעגלה המערבלת של רפת כפר גלעדי: זן C וזן D. כידוע החיסון לבקר הוא נגד הזן D ואילו הזן C אופייני לעופות.

המחלה – לחיות מעבדה – מתרכזים שנעשו מהחומר הנבדק, כלומר: יצירת טוקסינים.

במשק שני בגליל – כפר בלום – העדר חוסן בחודש פברואר 1979. בשבוע השני של יוני נפגעו במחלה 8 עגלות צעירות מחצר אחת. העגלות הנ"ל לא חוסנו בפברואר מפאת גילן הצעיר. בסוף יוני עדיין לא נמצא מקור המחלה.

תאור המקרים בשדה במקומות שנפגעו בעבר

בשני משקים במושב תלמי אלעזר נפגעו בתחילת יוני 1979 מספר עגלות.

במשק א' נפגעו 4 עגלות בנות 6 חודשים מסככה אחת. המשק הזה נפגע בעבר קלינית מבוטוליזם והרי היסטוריה קצרה להסבר:

בהתפרצות הראשונה של המחלה, באוקטובר 77, נפגעו מספר משקים בגליל ובשומרון, לאחר אכילת תערובת המכילה זבל עופות. בהתפרצות השנייה, בפברואר-מרץ 78, נפגעו מספר רב של משקים בארץ בעמקים, בשומרון, בשרון ובגליל. הוחל בחיסון המוני וולונטרי נגד המחלה במשקים שנפגעו ובסביבתם.

מספר חודשים לאחר מכן, באוגוסט 78, אירעה התפרצות שלישית של המחלה ואז נפגע אותו משק בתלמי אלעזר וחלו בו 4 פרות ו-2 עגלות.

בשיחזור האירועים במשרד החקלאות האזורי נתברר לי שאותו משק לא חוסן באפריל 78 יחד

כנראה, ספורות, שהגיעו אליהם בתערובת שהכילה את זבל העופות המפורסם. שבועיים לפני פרוץ המחלה הנוכחית החלו מאביסים את הבקר בשני המשקים בתחמיץ שנלקח מבור תחמיץ משותף לכפר.

במשק א' האביסו נוסף על כך בסלק חצי סוכרי שגודל בשדות המושב חובל בזבל שנלקח גם מהרפתות שהיו גזעיות בעבר במחלה. כל המזון הנ"ל מובא למשקים ונזרק בשטח מסוים ובו הוא נמצא עד אשר הוא נלקח לאבוסים. יתכן מאוד שהמזון הזה יוצר מדיום מצוין להתעוררות הספורות וליצירת הטוקסינים: יש בו גם pH חומצי, יש בו תסיסה, יש בו גם סוכרים למיניהם, בקיצור: נמצא בו אותו המדיום שנותנות קופסאות הקונסרבטים של פירות או של בשר שגרמו בעבר למחלה בעולם כולו.

עד כאן למחלה עצמה ולפרות החולות. ומכאן לנו - לנוגעים בדבר: לבעלים ולמטפלים.

עם כל משקי הכפר כתוצאה מתקלה טכנית: באותו יום של חיסונים, לא נותר חומר, ורק המשק הזה באותו מושב לא חוסן - והוא היחידי שנפגע באוגוסט 78. באותו השבוע חוסן כל הבקר, שלא נפגע, במשק זה.

בהתפרצות של יוני 79 נפגעו 4 עגלות שלא חוסנו מכיוון שבתאריך החיסון עדיין לא נולדו. **במשק ב'** נפגעה עגלה אחת שהיתה בהריון. משק זה נפגע בהתפרצות של אפריל 78, מתוך שני משקים שנפגעו במושב כולו. מיד לאחר מכן חוסן העדר, אולם עגלה זו היתה מתחת לגיל החיסון ולא חוסנה. חיסון חוזר לא נערך במושב לפני יוני 79.

מיד לאחר המקרה ביקרו במושב דר' תמרון והגב' כהן מהמכון הווטרינרי, ונלקחו דוגמאות מזון לבדיקה מעבדתית.

המעניין במקרה זה הוא שהמחלה פגעה אך ורק באותו חלק של הבקר שלא חוסן. כשיסינו לנתח את האירוע נתבררה לנו הסיבה להתפרצות (כמובן שלא בוודאות אלא בגדר השערה בלבד). בשני המשקים הנ"ל נמצאות,

POLYDINE®

Povidone-Iodine

FIGHTS BEST!

היעיל ביותר!

פולידין

פובידון - יודין

תכשירי פולידין לחיטוי ולמניעת מחלות ברפת.

FISCHER pharmaceuticals Ltd.

תל-אביב, תד. 30971 - טל. 741037

ליעוץ והדרכה נא לפנות אל המפיצים הבלעדיים:

אלון כימיקלים בע"מ

רח' בתיה מקוב 26, רחובות,

ת.ד. 190 טל: 054-53205

03-258426

חיסון נגד המחלה

יתבצע (והמחיר, להפתעתכם הוא פחות ממחיר שני עגלים בני יומיים לעדר של 500 ראשי!) – **ובקביעות.**

למען האמת, אם הרישום מתנהל במשק בסדר ובשיטתיות, אין שום סיבה שבעולם, שלא יחוסנו כל הפרות וכל בני הבקר החל מגיל חודשיים, ובצורה כזו יקבלו כולם את החיסון מבלי שמישהו ישמט בין הידיים בגלל שלא הגיע לגיל או סתם מתוך שיכחה.

הסיפור מראה שנפגע רק מי שלא חוסן וההתרופה היחידה נגד הבוטולזם היא החיסון. היום ניתן החיסון **בצורה וולונטרית. משק שרוצה לחסן – מתחסן. משק שלא רוצה – נשאר פגיע!** אף אחד לא מחויב ואין מכריחים אף אחד. אולם היות והמחלה קיימת והתפרצותה המחודשת תלויה באלף ואחד מרכיבים, חובה עלינו לעמוד על כך שהחיסון

16 פרות מתו מהרעלת ניטריטים!

ד"ר ע. גריה, "החקלאות"

בתחילת חודש יולי אירעה ברפת גבעת חיים-מאוחד הרעלה המונית של פרות ובני בקר. מיכלית סיפקה כ-25 מ"ק מי גבינה, כרגיל, למערכת השקתות בחצרות. ללא ספק היתה זו שרשרת של מחדלים, חוסר זהירות, ואף רשלנותם של אלה אשר סיפקו את המיכלית שהביאה לתוצאות האומללות למשק. בגלל חומרת המקרה וכהזרה למשקים אחרים, ביקשנו מרופא ה"חקלאית" המטפל בעדר גבעת חיים-מאוחד, לתאר את המקרה המצער.

הרעלת ניטריטים מוכרת לנו בארץ בעיקר כתופעה הבאה בעקבות האבסת ירק המכיל רמה גבוהה של ניטריטים. הדבר עלול לקרות כאשר הירק גדל במקום אליו הגיעה כמות גדולה של דשן חנקתי, וכן על ידי מספר צמחים שבתנאים מסוימים צוברים כמות גדולה של ניטריטים.

הניטריטים כשעצמם אינם רעילים במיוחד. חשיבותם בכך שהם הופכים לניטריטים אם במזון עצמו או בתוך מערכת העיכול של הבהמה. הניטריטים הנספגים לדם הופכים את האוקסימוגלובין למטהמוגלובין אשר אינו יכול לפעול כמוביל חמצן בגוף. סימני ההרעלה מופיעים כאשר כ-30% של ההמוגלובין הפך למטהמוגלובין.

במשק גבעת חיים-מאוחד קיימת מערכת של אספקת מי גבינה לכל הרפת (פרט לחולבות). מי הגבינה נמצאים בבריכה ומועברים משם בצנרת למערכת שקתות. לתוך הבריכה הוחדרה בטעות כמות גדולה של דשן (אמון חנקתי) ונוצרה תערובת שהכילה כ-20% אמון חנקתי. התערובת הזו עמדה לרשות הבהמות במשך כ-7

שעות עד שאובחנה התקלה וכ-1000 ראש בקר היו חשופים לחומר במשך כל העת הזו. ההרעלה מתבטאת בכאבי בטן, שילשולים, אך הסימנים העיקריים הם חנק כתוצאה מחיסור חמצן. אצל הבהמה המורעלת מופיע תחילה אי שקט. חוסר יציבות בעמידה ובהליכה ותוך זמן קצר – רביצה, נשימה מהירה ובלתי קצובה ומוות תוך דקות ספורות.

במקרים קלים מתגברת הבהמה על ההרעלה בכוחות עצמה תוך מספר שעות, אולם במקרים חריפים יסתיים המקרה ללא טיפול מהיר – במוות. טיפול במתילן כחול בהזרקה איטית לתוך הווריד נותן תוצאות מצוינות, כמובן בתנאי שמספיקים להגיע אל המקרה בזמן. כמובן שבמצב של הרעלה המונית ובמספר רב של סככות, הדבר קשה מאוד.

סיכום זמני: יש להניח שלמעשה נפגע כל העדר שנחשף, בצורה קלה. מספר הבהמות שנפגעו קשה הגיע לעשרות רבות. מספר הבהמות שמתו – 16. עדיין לא ניתן להעריך את מלוא הנזק שנגרם לעדר כמו הפלות, בעיות התפתחות של העגלות הצעירות וכו'.

